

कल्पनाशक्तीचा बुडबुडा फुटणे हे कल्पीत नव्हते....

आर्थिक मापदंड गोंधळलेले दिसतात आणि गुंतवणूकदारांना व्यापक आर्थिक घटकांकडे दुर्लक्ष करण्याचा मोह होऊ नये

'मार्च २०२० मध्ये तुम्ही शेअर बाजारात गुंतवणूक केली असती तर तुमची गुंतवणूक एव्हाना दुप्पट झाली असती.' अशा प्रकारच्या प्रतिपादनामुळे बाजारात गुंतवणूक करण्याची तातडीची घाई सुरू होते आणि ते "फील-गुड" हार्मोनच्या प्रभावाखाली असण्यासारखे आहे. यामुळे 'फक्त जिंकणे' या अपेक्षेपेक्षा 'मोठे जिंकणे' चांगले वाटते ज्यामुळे वर्तनाच्या पूर्वग्रहांना जबाबदार असलेले आवेगपूर्ण, अगदी हानिकारक निर्णय देखील वर्तणुकीच्या अर्थतज्ज्ञांच्या पारिभाषिक शब्दांचा वापर करतात.

आकलन विरुद्ध वास्तव

गुंतवणूकदार नेहमीच समंजस असतील किंवा मोठ्या चित्राचे आकलन करण्यास सक्षम असतीलच असे नाही. नोबेल विजेते डॅनियल काहनेमन यांचा असा युक्तिवाद आहे की मानव सहसा घाईघाईने कृती करण्यासाठी आणि त्यांचे पर्यावरण जाणण्यासाठी 'वेगवान विचार' या 'पहिल्या प्रणालीचा' वापर करतात. परिणामी, त्यांना 'प्राइमिंग इफेक्ट', 'फ्रेमिंग बायस', 'अँकरिंग इफेक्ट', 'अतिआत्मविश्वास पूर्वग्रह' आणि 'उपलब्धता मूर्तवादी' या गोष्टींबद्दल संवेदनशीलता वा पडतो.

अशा प्रकारे, या घटना आशावादी बाजारपेठेच्या परिस्थितीमध्ये आपली भूमिका बजावतात. परिणामी, गुंतवणूकदार अनेकदा त्यांच्या निर्णयात गुंतलेल्या अनिश्चिततेकडे आणि जोखमीकडे दुर्लक्ष करतात. हत्या करण्याच्या कल्पनेने ते इतके मोहित होतात की गेल्या वर्षी मार्च महिन्यातच बाजाराने आपल्या भांडवलाच्या चौथ्या भागावर परिणाम केला होता ज्यामुळे हाहाकार माजला होता.

त्याचबरोबर गुंतवणूकदारांच्या निर्णय निवडींवर 'धक्का' देऊन लक्षणीय प्रभाव पडू शकतो, हेतुपुरस्सर डावपेच आणि वर्तन बदलाची पद्धत ज्याद्वारे नोबेल विजेते रिचर्ड एच. थेलर यांनी युक्तिवाद केल्याप्रमाणे कोण काय करते आणि कोण करते हे ठरवणारा 'चॉइस आर्किटेक्ट' आहे. भारतीय शेअर बाजारात सध्याची वाढ खरोखरच वैयक्तिक गुंतवणूकदारांना अधिक व्यापार करण्यास भाग करित आहे. पण चॉइस आर्किटेक्टची भूमिका कोण साकारत आहे आणि त्यांचे हेतू काय आहेत, हे प्रश्न कायम आहेत.

वैयक्तिक गुंतवणूकदारावर लक्ष केंद्रित करा

नॅशनल स्टॉक एक्स्चेंजच्या आकडेवारीवरून असे दिसून आले आहे की इक्विटी ट्रेडिंग व्हॉल्यूममधील बिगर-संस्थात्मक वैयक्तिक गुंतवणूकदारांचा हिस्सा २०१६ मधील सुमारे एक तृतीयांश च्या तुलनेत २०२१ मधील एकूण उलाढालीच्या निम्म्यावर पोहोचला आहे. याउलट, एकूण व्यापार ाच्या प्रमाणात परदेशी संस्थात्मक गुंतवणूकदारांचा (एफआयआय) हिस्सा केवळ दहाव्या भागापर्यंत कमी झाला आहे ज्यामुळे तो २०१६ मध्ये पूर्वी च्या तुलनेत निम्मा झाला आहे. शेअर बाजारातील व्यापार, अचानक झालेली वाढ, इंद्रा-ट्रेड चाली इत्यादी, अशा प्रकारे, आता मोठ्या प्रमाणात वैयक्तिक व्यापाऱ्यांना जबाबदार आहेत.

त्यांचे मोठे व्यापार खंड असूनही, वैयक्तिक गुंतवणूकदारांनी प्रत्यक्षात बाजार भांडवलाच्या त्यांच्या धारणेचा करार केला आहे. बाजारपेठेतील तरंगत्या समभागांच्या एकत्रितपणे पुढे जात एफआयआयकडे सध्या सर्व भारतीय कंपन्यांच्या मुक्त फ्लोटच्या निम्म्या भागाचा मालक आहे. वरवर पाहता, किरकोळ गुंतवणूकदारांनी आपला हिस्सा सतत विकला आहे आणि आता 20% पेक्षा कमी शेअर्स ठेवले आहेत. अशा प्रकारे व्यापार हा किरकोळ गुंतवणूकदारांचा मुख्य आधार असल्याचे दिसते आणि यामुळेच ते बाजारपेठेतील लहरीपणासाठी अधिक असुरक्षित बनतात.

आज बाजारपेठ

चर्चेच्या काळात मूलभूत, आर्थिक आणि पर्यावरणीय मापदंड गोंधळलेले दिसतात. जीडीपी किमान ७.५% ने कमी झाला आहे, बेरोजगारीचा दर वाढत आहे आणि मोठ्या संख्येने लोक पुन्हा दारिद्र्यात घसरत आहेत किंवा एक वर्षापूर्वीच्या तुलनेत गरीब होत असल्याचे म्हटले जाते. त्याचबरोबर सेंटर फॉर मॉनिटरिंग इंडियन इकॉनॉमी प्रायव्हेट लिमिटेडच्या सूचीबद्ध कंपन्यांच्या आकडेवारीवरून त्यांच्या नफ्यात वाढ झाल्याचे दिसून आले आहे, कारण तर्कसंगतता आणि खर्चात कपात करण्यात आली आहे.

गुंतवणूकदारांना व्यापक आर्थिक घटकांकडे दुर्लक्ष करण्याचा आणि अशा स्टॉकमध्ये गुंतवणूक करण्याचा मोह होऊ शकतो की हा नफा च शेअर्सच्या किंमतींना त्रास देतो. प्रत्यक्षात मात्र एखाद्या कंपनीने आपल्या वेतन बिलात कपात करण्याची घोषणा केल्यास शेअर्सची किंमत वाढण्याची शक्यता आहे. कोरोनाव्हायरस या साथीच्या रोगाच्या दरम्यान जगभरातील शेअर बाजार का वाढत आहेत हे यावरून स्पष्ट होते; मागणी कमी झाली असेल परंतु नफ्यावर कमीत कमी परिणाम झाला आहे. मोठ्या आर्थिक पातळीवर मात्र खऱ्या अर्थाने वेतन घसरले आहे. स्पष्टपणे, बाजाराने आर्थिक निर्देशांकांपासून स्वतः ला पूर्णपणे वेगळे केले नाही.

आनंदी संप्रेरकांमुळे होणारी उत्तेजना किंवा नफा किंवा उत्साह, कारण काहीही असो, शेअर बाजार उपलब्ध अतिरिक्त रोखता काढत आहे. त्याचबरोबर वारंवार व्यापार केल्याने शेअर बाजार आणखी वाढला आहे. पण हे किती काळ टिकू शकते? प्रस्थापित शहाणपण असे सूचित करते की कॉर्पोरेट्स अर्थव्यवस्थेत दीर्घकाळ आकुंचन टिकवू शकत नाहीत. डिस्पोजेबल घरगुती उत्पन्न कमी झाल्यामुळे मागणीत सातत्याने घट झाल्याने लवकरच ते पकडतील

एक राखाडी ढगाची छाया

परिणामी, कॉर्पोरेट्सना विक्री न झालेल्या वस्तू किंवा सेवांचा वापर केला जाईल, ज्यामुळे त्यांच्या किंमती कमी होतील, परिणामी त्यांच्या महसुलावर परिणाम होईल ज्यामुळे त्यांच्या शेअर्सच्या किंमतीवर कमी दबाव येईल. तथापि, शेअर बाजार नेहमीच भविष्यवादी असतात आणि शेअर्सच्या किंमती गुंतवणूकदारांच्या अपेक्षांचे अनुकरण करतात हे नाकारणे नाही. परंतु जर अर्थव्यवस्था लवकरच पुनरुज्जीवित झाली नाही तर किती काळ अपेक्षा बाजाराला चालना देऊ शकतात?

आणखी एक नोबेल विजेते रॉबर्ट जे. शिलर यांनी संभाव्य बुडबुडा निर्माण करण्याच्या या घटनेचे श्रेय अतर्क्य उत्साहाला दिले आहे. आणि बुडबुडे क्वचितच दीर्घकाळ टिकतात आणि अपेक्षेपेक्षा लवकर फुटतात. जेव्हा बुडबुडे फुटतात, तेव्हा ते एक प्रकारचा आर्थिक भूकंप घडवून वतात, ज्यामुळे वित्तीय व्यवस्थेच्या अखंडतेवरील जनतेचा विश्वास अस्थिर होते. गंभीर बाब म्हणजे, भूतकाळातील चित्रांप्रमाणे, वैयक्तिक गुंतवणूकदारांना, त्यांच्या सर्व असुरक्षिततेसह, सर्वात विनाशकारी परिणाम भोगावे लागतात.

जेव्हा नकारात्मक बातम्या बाजारात धडकतील तेव्हा किरकोळ गुंतवणूकदार अति प्रतिक्रियांना देखील बळी पडतात. उदाहरणार्थ, अदानी समूहाच्या (<https://bit.ly/2UW0JbM>) केवळ सहा सूचीबद्ध कंपन्यांच्या बाबतीत एका आठवड्याच्या अशांततेमुळे बाजार भांडवल ₹१ लाख कोटीहून अधिक कमी झाले. गेल्या महिन्याभरात हे शेअर्स खरेदी केलेल्या एका वैयक्तिक गुंतवणूकदारासाठी याचा अर्थ त्याने आपली संपूर्ण गुंतवणूक गमावली. या कंपन्यांचे बारकाईने आयोजन केले जाते, प्रवर्तकांचा सुमारे 75% हिस्सा आहे, परंतु मोठ्या प्रमाणात असलेल्या कंपनीशी असे झाल्यास हाहाकार होईल याची कल्पना करा. बुडबुडा फुटणे हे वारंवार वास्तवाच्या क्षेत्रात आहे आणि कल्पनाशक्तीमधले अंजीर म्हणून त्याकडे दुर्लक्ष केले जाऊ शकत नाही.

जामिया मिलिया इस्लामिया येथील वित्त क्षेत्रातील प्राध्यापक फुरकान कमर हे असोसिएशन ऑफ इंडियन युनिव्हर्सिटीजचे (एआययू) माजी महासचिव आणि हिमाचल प्रदेश च्या केंद्रीय विद्यापीठाचे आणि राजस्थान विद्यापीठाचे माजी कुलगुरूही आहेत. तौफीक अहमद सिद्दीकी जामिया मिलिया इस्लामिया येथे वित्त क्षेत्रातील सहाय्यक प्राध्यापक आहेत

the_thinking_treet3
THRIVING FOR SUSTAINABLE FUTURE